

מנחות פח

עניין: במחלוקת אי מנורה ונרותיה ככר ומקשה

רמב"ן פרשת תרומה שמות כו, לט

אבל אין דעת רבותינו כמו שאמר הרב, אלא כך שנו חכמים במנחות (פח): "מנורה ונרותיה באות מככר ולא מלקחיה ומחתותיה, ומה אני מקיים את כל הכלים האלה, לרבות את הנרות דברי רבי יהודה. רבי נחמיה אומר, מנורה באה מככר ולא נרותיה ומלקחיה ומחתותיה, ומה אני מקיים את כל הכלים האלה, שיהיו כלן של זהב". ושם אמרו לדברי ר' יהודה שהיו הנרות מקשה עמה, ואף על פי כן יקראם הכתוב "הכלים האלה", מפני שהם כלים לקבול השמן, ויש להם שם בפני עצמן, ובשאר המנורות נעשים נפרדין. ולדברי ר' נחמיה אמרו שם שאין הנרות עמה מקשה. והנה על דעת רבי יהודה⁷⁸ לא יבא במשקל הככר אלא גוף המנורה במה שהוא עמה מקשה, לא כלים נפרדים ממנה כלל. ולדברי רבי נחמיה אמרו שם "ומה אני מקיים את כל הכלים האלה שיהיו כלן של זהב, ולא נצרכא אלא לפי נרות"⁷⁹.

אבל בבבביתא של מלאכת המשכן שנויה בענין אחר⁸²: "מנורה שעשה משה במדבר היתה באה של זהב, וטעונה מקשה, וטעונה גביעים כפתורים ופרחים, שנאמר (לעיל פסוק לא) ועשית מנורת זהב טהור [מקשה תיעשה המנורה ירכה וקנה גביעיה כפתריה ופרחיה ממנה יהיו]. שומע אני יעשה אברים אברים וידיבקים⁸³, ת"ל ממנה יהיו (פסוק לו). מנין לרבות את נרותיה שיהיו ממנה, ת"ל תיעשה. יכול שאני מרבה גביעיה כפתוריה ופרחיה, ת"ל אותה. ומה ראית לרבות את נרותיה ולהוציא גביעיה כפתוריה ופרחיה, אחר שריכה הכתוב ומיעט, מרבה אני את נרותיה שהן נעשין עמה, ומוציא אני גביעיה כפתוריה ופרחיה שאין נעשין עמה⁸⁴. ומנין לרבות מלקחיה ומחתותיה⁸⁵, ת"ל תיעשה. יכול שאני מרבה את הצבתים ואת המלקטאות⁸⁶, ת"ל אותה. ומה ראית לרבות מלקחיה ומחתותיה ולהוציא את הצבתים ואת המלקטאות, אחר שריכה הכתוב ומיעט, מרבה אני מלקחיה ומחתותיה שהן משתמשין עמה, ומוציא אני את הצבתים ואת המלקטאות שאין משתמשין עמה⁸⁷. רבי יהושע בן קרחה אומר, אותה מככר ואין כליה מככר, שנאמר כבר זהב טהור יעשה אותה, ומה אני מקיים ואת כל כליה⁸⁸, שיהיו זהב טהור". עד כאן הבבביתא. ונראה ממנה שהיו הנרות והמלקחים והמחתות כלן עמה מקשה, שאין המלקחים צבתים, אבל⁸⁹ עשה על פי הנרות טס של זהב פותח וסוגר ושוכב עליו

אור החיים בהעלותך

במדבר ח, ב

ואני אומר, אלו הייתי שם הייתי מוכיח ודן לפניהם מהפחיתים דלא קביעי נרות. הראשון ממה שפצינו פשהפיר כל פרטי מעשה המנורה לא הפיר פרט זה שעשה למול פני המנורה יאירו, שאם הנרות קבועים פשהפיר המעשה חל זכרון הדבר. ועוד ראיה אחרת ממה שאמר הפחיתים בפירשת בפדבר (ד ט) ולקחו פגד תכלת וכסו את מנרת המאור ואת נרותיה ואת מלקחיה ואת מחתותיה ואת כל כלי שמנה. הרי זה מראה באצבע שאין הנרות קבועים, שאם לא כן, הרי הנרות בכלל המנורה הם ולא היה צריך לפרטם, אלא ודאי שאינם קבועים ולזה הצריך לפרטם כמלקחיה וכמחתותיה שהם בפני עצמם:

שוב ראיתי פנה בדברי הימים (ב ד) ואת המנורות ונרותיהם, הרי זה מגיד פי בזכרון מנורות לא יפללו נרותיהם, וגם ראיתי לרש"י ז"ל שם שפכתב וזה לשונו, להוציא מלב המפרשים נרות היו עשויים מגופה של מנורה ונדוקים בה שהרי פתיב מנורות ונרותיהם וכו', עד פאן, יעין שם דבריו בארץ. הא למדת שפשיטות הפחיתים יגידו פי לא קביעי נרות:

בן יהודע

דף פ"ח ע"ב. מנורה באה מן הככר ואין מלקחיה ומחתותיה באין מן הככר. כ"ל בס"ד טעם לזה ידוע שהמנורה רומזת להורה, אבל מלקחיה ומחתותיה שהם שמיים שלה רומזים לתכמות הנדסה ותשבורת וניגון ורפואה וכתובה וכיוצא, שכל אלו הם שמיים של ההורה. והטעם שהמנורה באה מן הככר פרשתי בס"ד לרמזו שהמזון שנקרא ככר אין זיכין בו ישראל בעיה"א אלא בזכות התורה שנקראת בשם לחם, דכתיב לנו לחמו בלחמי, ולו"א התנא אם אין קמח אין הורה, ד"ל אם לא יאלל אין לו כח ללמוד תורה, אך זכיינו בקמח לא באה אלא בשביל ההורה דאם אין תורה אין קמח, לכן המנורה רומזת להורה באה מן הככר לרמזו שזיכין בככר שהוא המזון בזכות התורה, אבל מלקחיה ומחתותיה שהם רומזין לשאר תכמות אין באין מן הככר, לרמזו שאם לא למד אלא רק שאר תכמות בלבד אין לו זכיה בככר שהוא המזון: